

Johann Daniel Denso

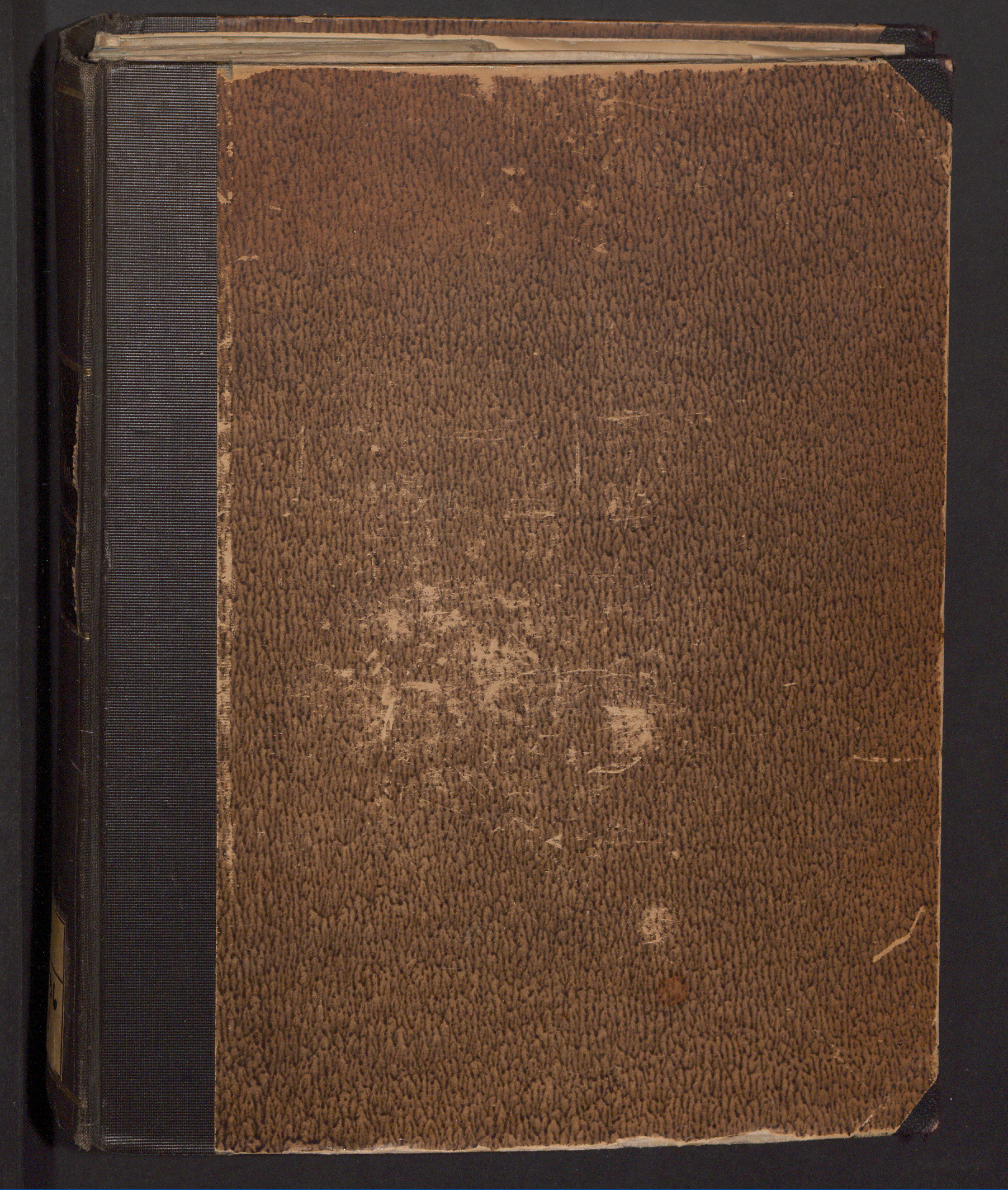
**Deterior Scholarum Conditio, Et Huic Quo Modo Mederi Possimus? : Programma,
Quo S. T. B. B. Dn. Samuelis Petersenii Dn. Joan. Geo. Velthusii Dn. Schmidiae
Memoriam Celebrandam : In Eamque Rem Actum Oratorium Ad Diem XII & XIII
Mensis Septembris, MDCCLIII. ...**

Vismariae: Typis Andr. Sebast. Winkleri, 1754

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1687598827>

Druck Freier  Zugang





MK-13396. (1)



*Cr
L
S
J
L
M
L
J*

Inhalt:

- Crudopius, De laude historiarum. Oratio hab. in schol. Wism. 1624.
Lippius, De "praeceptoris publici conditione. " " " 1677.
Grussenberg. et Eickhorst, Oratio Alexandri Magni ex Curt. 8,2 diducta. 1692
Reimerus, Primitiae Wism. h. e. orationes II. 1723.
Schomerus, De varia Augustanae conf. fortuna. 1730.
Nitte, De mentis humanae divinandae facultate. 1744.
Schomerus, De optimo principe. 1744.
Rönnberg, Von Gedenk. von den Ursachen der Elektrizität. 1746.
" Ausmessung der Fässer. 1747.
Nitte, " Rom. VIII, 18. 22. 1751.
Denso, De deteriori schol. conditione. 1754.
" , Ankündigung einer feierl. Kundigungs Rede. 1754.
" , Cato scenis non agitandus. 1758.
" , Von den alten Deutschen. 1768.
" , (Carmen invitationis) 1765.
" , (Carmen memor.) 1774.
Einladungsprogramm. 1799.
" 1801. (Groth, Verbindung der Bürger- u. gelehr. Schulen.)
" 1804.
" 1805.
" 1809.
" 1810.
" 1814.
" 1817. (Groth, Luther u. f. Erziehung.)
Crain, Carmen saeculare. 1817.
" 1818.



12
DETERIOR SCHOLARUM CONDITIO, ET HUIC
QUO MODO MEDERI POSSIMUS?

PROGRAMMA,

QUO
S. T. B. B. DN.

SAMUELIS PETERSENII

DN.

JOAN. GEO. VELTHUSII

DN.

SCHMIDIAE

MEMORIAM CELEBRANDAM;

IN EAMQUE REM

ACTUM ORATORIUM

AD DIEM XII & XIII MENSIS SEPTEMBRIS,
clō lccc LIII.

HORA A MERIDIE TERTIA,

HABENDUM,

QUA DECET RATIONE,

INDICIT

JOANNES DANIEL DENSO

LYC. VISMAR. RECTOR.

VISMARIAE,

TYPIS ANDR. SEBAST. WINKLERI.

(4)

DETERIOR SCHOLARUM CONDITIO, ET HUIUS
QUO MODO MEDERI POSSIMUS?

PROGRAMMA

QUO
S. T. B. B. DI.

SAMUELIS PETERSENII

DI.

JOAN. GEO. VELLTHUSII

DI.

SCHMIDIAE

MEMORIAM CELEBRANDAM

IN FAMULAE REA

ACTUM ORATORII

AD DIEM XII & XIII MENSIS SEPTEMBRIS

OB HOC FUIT

HORA A MERIDIE TERTIA

HABENDUM

QUAE DECEAT RATIONE

INDICIT

IOHANNES DANIEL DENSO

LYC. VISMAR. RECTOR.

VISMARIAE

TIPOGRAPHUS SEBAST. WINKLER

(4)



eteriores fieri, ac sui quamdam corruptionem ostendere Scholas, varia sunt, quae suadere possint. Liceat mihi, bona cum lectorum venia, hac paulo explanatius recensere. Minor est, inquit, discipulorum plerumque numerus, & frequentissima olim subsellia frigent, & vacua situ ac pulvere obducuntur: neque tamen, in omni eruditorum ordine pauciores sunt, qui muneribus admodum se iri sperare possint. Crescente in dies hominum multitudine, necesse erat, ut plures numero litteris imbuantur, qui vel sacra doceant populum, vel iure regant, vel corporis valetudinem curent: apprime ergo facile erat, ita censere, ubi generis humani profapia creuerit, augeri etiam litteratorum numerum debuisse. Quum vero iam alia potius omnia videas, pronum esse quod ex deteriore scholarum ratione, quicquid hoc est mali, fluxerit. Imo vero plura sunt, quae vitio scholis vertantur. Olim ad virilem fere aetatem intra scolastica subsellia commoratos fuisse iuvenes: iam, vix adulta pueritia, auolare. Ex ipso hoc tertium deducunt, scilicet, paucissimos esse qui in scholis solida graecarum latinarumque litterarum cognitione ita euadant imbuti, ut in utroque sermone, quod auorum

rum nostrorum memoria frequentissimum fuit, scienter scribere, ne dicam loqui, nouerint. Eousque iacere has litteras conqueruntur, ut bona iuuentus auctorum antiquorum e graecia nec fando nomina percipiat, ex latinis, quos cognouerit, uix duo sint tresue. Pudet fere eorum verba allegare, qui dicere audeant, doctorum plerosque esse, quos lateat admodum antiquitatis notitia.

Non dubito, scire meos lectores, ad haec varia ratione responderi, & nonnullos esse, qui hoc crimen, in scholas congestum, facile se negotio posse diluere existiment. Etenim non negant hi, minus esse, quam olim factum fuerit, scholas frequentes & copiosas: sed ita aiunt: postquam coeperit terrarum ubiuis perpetuus miles conscribi, non exiguum esse iuuentutis numerum, qui a scholis abtrahatur, quare ad aliud vitae genus coacti nequeant laudatissima musarum castra sequi. Deinde peruersum esse saeculi nostri morem in eum modum, ut, nobiliores praesertim, has, quae ad humanitatem spectant, litteras nauseant & tantum non auersentur. Satis sibi habere homulos delicatulos, si lepidas gallorum fabulas lectitent & confabulentur gallice. Eius vero causam, quod maturius iusto ex disciplina abeant tirunculi, itidem in peruersis aetatis nostraemoribus sitam esse existimari debere. Nimis frequentem esse doctorum querelam, quod, se inconsultis, & inuitis maxime, a se diuellant hos, quos ambitiosa commendatione initio tradidere. Pessum autem iuisse graecae latinaeque linguae, qui maximus olim erat, honorem: id ideo factum, quod post nuperam linguae germanicae culturam eo praecipites abripiantur pueri, iam de utraque ista parum admodum curiosi. Increbuisse praeposteram quamdam philosophandi assiduitatem vel potius petulantiam, qua abrepti, protinus non ferant de rerum appellationibus institutionem, qui res ipsas sibi perspectissimas credant. Eas esse morum vices, ut quae olim iacuerint, iam nunc sint in honore: & his iterum reiectis, contempta olim ad pristinam laudem restituantur & reuiuiscant.

Facile mihi erat, aut plura in medium proferre, quae scholis obiciuntur, aut quibus earumdem causa agatur: sed praesertim in hac causa id agendum est, ut, quo iure, quae iniuria utrumque fiat, videamus. Facile intelligo, id non velle meos lectores, ut ipsorum arbitrio haec lis decisa existat, sed potius expectare, ut ego, quae sentiam, libere dicam. At vero hi meam in dicendo li-
berta

bertatem excusabunt iis, qui me pro muneris & vitae ratione liberius dixisse clamaturi forent.

Audebo ergo: *degenerasse Scholas*, primo loco praestituere. Nemo iudex aequus id a me iusta dictum intelliget, ac si de hac vel illa schola sigillatim pronuntiem: sed in uniuersum non ita rem scholasticam florere, ut proauorum nostrorum memoria solebat, id solum me significare voluisse. Auditorum paucitas utrum iuste accusetur, nondum perspicio. Fateor quidem, longe plures scholas, centum circiter annis elapsis, institui coeptas fuisse, atque adeo non perinde numerosas singulas & quaslibet scholas esse posse: sed fore crediderim, si omnis fugae occasio, & taedii causa accurate remoueat. Quod militiam causantur, non admodum valet: nam ut taceam, quomodo prioribus saeculis in dira bella coierint gentes: solo romanorum exemplo refelluntur, qui, quamlibet nouerant, non nisi per militiam ad magistratus aditum patere, tamen litteras cum suis graecas, atque omnem humanitatis doctrinam impense amauerunt. Gallica nimis aridire saeculo, etiam si verum sit, scholis damno esse non admodum poterat: quum & hanc linguam addisci, & non negligi veteres illas, facile esset: quin immo ipse gallicae linguae amor testimonio esset, iuventutis ingenium discendarum linguarum aliqua voluptate tangi. Verum enim vero ex litterati orbis historia patet, aliquot ante nos annis, & sapientiae studium, & linguae vernaculae nostrae cultum in alium se habitum induisse; qui cum non ferret solum, sed posceret etiam germanicae linguae in scholis culturam, duplex, eaque contraria doctorum scholasticorum effecit iudicii natura, ut, turbatis iuuenum mentibus, quum minus concordarent magistrorum iudicia & sententiae, plurimi nollent in hac doctrinae pugna adesse, & omnis multitudo sensim diffunderet. Accedebat ad hoc, ut iuuentus, nova philosophiae dulcedine allecta & germanici sermonis suauitate delibuta, aliquem gratae magis doctrinae gustum habere inciperet: cui deinde taedio erat, antiqua sermonis scholastici barbarie, & seueritate disciplinae plus aequo rigida, sese ea doceri, quae minoris iam facere disceret, quam quae sperare iubebat academia. Hinc illi doctores, qui mordicus tenerent antiquum, non paucorum abalienabant mentem, ac illi qui in nouos se mores transformabant, profecerunt valide: horum enim causa quid morarentur in scholis discipuli, quum multo liberalius promitteret litteratorum universitas?

Tan-

Tandem, quum orbis uniuersus maiorem morum comitatem atque vitae elegantiam adfectaret, non feruide frequentabant scholam, quibus parum humana videretur humaniorum litterarum institutio. Restat, ut de properato ad academias itinere, quid nos sentiamus, exponatur. Id sane verum est, quam quod maxime, in hac re inconsulto plerumque agi. Aut parentes aut cognati annis censent eruditionem, neque adquisitam scientiae suppellectilem, sed transactum in scholis tempus, supputant. Alii cognitionis aut gratiae, aut opum spe divites, festinant litterarum studia, ut sparta filio festinetur. Alii, iuque iuvenes, iique sui arbitrii, vel libertatis expectatione defatigati, vel properato perfectionis voto, vices amant, & amant sine, cuius certe subitura est ipsos poenitentia. Nequetamen iuerim inficias, perinde antiquitus usu venisse: neque crediderim medicinam huic malo esse nullam. Is enim doctor, cui parentes & cognati satis fuerint confisi, habebit semper eum consulturos: & ipsa pubes litterata, si viderit, suam rem agi, eamque salutarem quam maxime, ante diem nunquam a rerum fugiet & elabetur scientia, quas secum adferre debet, ubi scholasticis fundamentis commodè superstrui posse academica, clare habet perspectum. Nihili fieri graecas & latinas litteras qui clamitant, non unde quaque ex vero lamentantur: est suus latino sermoni, eique nitidiori, honos, tantoque maior quanto frequentius ex raritate rebus pretium accedit. Solutum aequè ac ligatum, si ad antiquitatis accedat laudem, mirantur, celebrant atque nouis voluminibus collectum latini sermonis exemplum recudunt: ex quo iudicare facile est, non sordere saeculo nostro antiquiores litteras, neque deesse, qui in his nominis celebritatem consequantur. Ciceronis aetate quamto perene fervebat latinitatis studium? neque tamen ideo & facundia & sapientia graeca negligebantur: itaque vernaculi sermonis cultus eruditorum, quas dicunt, linguis non obfuturus erit. Est, est sane in omni lingua communis quaedam ratio, & similitudo reconditae, ut ex alterius nitore, alterius usus clarescat: quare sperandum erat, si patrii sermonis studium profecisset ex voto, fore, ut alterius cuiusvis linguae elegantia, tum diligentius quaereretur, tum felicius. Fac postremo, philosophari iuuentutem, fac philosophari germanice: nihil id nociturum est his, quae ad humanitatem spectant, litteris, dumne, araneorum more, ex se, quidquid est ratiociniorum, texere

texere se posse autumant. Dum modo ne credant, heri aut nudius tertius natam esse humanae sapientiae rationem, neque esse ante nos, quo adiuuari possit recte sentiendi & iudicandi conscientia. In utroque exemplo prostat Tullius, cui omnia egregia deberet latinus sermo, neque ipse tamen graecas litteras aspernaretur, sed ex graeciae scholis humanae cognitionis rationem conformaret.

Horum omnium quandoque in scholis ratio habetur plane nulla, atque ob contraria magistrorum studia, sine fine pugna pugnatur: ita ut hic spernat linguas atque humanioris scientiae susque deque habeat rationem; ille vero, neque pensi habita philosophiae dignitate, soli, sine fructu, memoriae consulat; fieri non nequit, quin scholarum dignitati decedat plurimum. Non durius me in medium consulere ii existimabunt, qui norunt, quam aegre doleant in academiis doctores, aut sibi in supplementum mitti praecoeces philosophos, qui dum nimium intelligere sibi videntur, dudum fecere, ut nihil intelligant: aut eos, qui linguas nosse videri possent, sed in quibus merito tuo desideres recte dicendorum constantiam, atque stabilem firmamque eloquentiae naturam. Immo etiam ex ipsis iis, quibus in disciplinam tradita fuit scholastica iuuentus, ante me questi sunt non pauci, quod scholarum flos & honor decidat, dum non certum sit, de singularum rerum in scholis discendarum pretio, iudicium.

Facilis hinc est de scholarum corruptione, non coniectura, non diuinatio, sed immobilis atque inconcussa certitudo iudicii. Ipsorum doctorum causa est, quam agant, cur non suam cuique rei dignitatem vendicarint, cur singulis suum non statuatur pretium. Alii, suae potius gloriolae, quam discentium usibus iutenti, ea quae amant spectant, neque, quae e re sint iuuentutis pensant: alii neque aetatem dispiciunt, neque mentis adhuc inexercitatae vires, ideoque faciunt, ut se quasi ingurgitet aetas tenera eo sapientiae pabulo, quod rite nunquam digesturus est animus: alii denique in sterili vocabulorum spicilegio terant atque deterant aetatem, iam grauioribus satis maturam. Possem, nisi inuidiae extimescerem calumniam, his addere, qui, quamuis doceant, non studiose didicerint, ex quibus humanitatem censem, litteras. Hi, neque satis instructi dicendorum copia, neque de antiquioris sapientiae suauitate certi satis, neque quod doceant semper habent, neque in do-

docendo facilitatem & gratiam adhibere norunt. Non plane hec in causam non voco praeceps eorum iudicium, qui de suorum iam institutione iam scientia sentiunt: non immunem censeo ipsam iuventutem, quae peruerso non nunquam sensu abrepta, ad ea mente labitur, quorum poenitere debeat.

Sed ne his tristibus immoremur diutius, satius duco, huic malo medicinam circumspicere: ut, ubi teneris nostrorum annis de certa studiorum ratione caute prospectum sit, videant, quorum interest, ubinam & quam ratione sibi optime consultum esse possit. Veniam dabunt aequi lectores, quando videbunt, strictim haec a me, & quasi per summa rerum capita percenteri; scilicet id eo consilio feci, ut ne haec qualiacumque folia liber existant, & ut prudentioribus rem omnem explanandi detur occasio. Is doctor, qui scholarum suarum morbis mederi desiderat, ne dememerit, quo in loco, academiarum intuitu, habenda sit schola. Ad rempublicam, is enim saeculi mos est, nemo, nisi ex academia redux, accedit: neque unquam facile muneri praeponitur, qui sit e schola arcessitus. Qui iam perpendit, ad altiora progressurum, quem hactenus instituerat, eo adlaborabit, ut in his subigatur praecipue adolescens, quae isthis iam non sunt obuia, vel ita praesupponuntur, uti iam pertractata. Caetera ne sui plane nesciant, cauet: sed non ludit in his horas, praereptas magis necessariis, sed ita admonet, uti solemus peregrinatorem de via. Posthaec ita ponit discendorum calculum, & ita mentis puerilis vires perpendit, ut sua cuique aequa dispense lance. Dum antiquitatis aperit campum, dum linguarum tradit praecepta, dum eleganter dictorum copiam facit, dumque carminis scribendi commonstrat rationem, videt quidem solam memoriam locupletari videri: sed tantum abest, ut iudicii aciem patiatur hebescere, ut potius, quauis occasione data, discernere, & antiquis istis recentiora componere studiose doceat. Quae fuerint veterum sapientum sententiae, quae virtutis commendatio, quae morum monita, ea, ad florum instar, ex auctorum lectione excerpit, excerpita explicat, explicata summo commendat opere: atque haec est regia via, qua, in ipsis elegantioribus litteris, ad recte sentiendum & ad bene agendum itur. Hac ducti iuvenes, nec contemnent antiqua, nec noua temere mirabuntur, nec nescient scientiarum historiam, ex qua omne rectum de iis pendet iudici-

dicium. Porro in id omni cogitatione incumbet magister, ut in schola recte dicendi ars & peritia exerceatur sedulo. Nemo est, qui possit negare omnem eloquentiae vim atque omnem sermonis elegantiam ex antiquitatis imitatione censerī debere: ideoque hi ipsi, qui perpoliando veruaculo sermoni nauarunt operam, eo intenti fuere, ut antiqua maxime exempla sequerentur, & suos docerent. Martinum Opitium honoris causa nomino, per quem feliciter patria lingua reuiuisebat, & cui sola probae antiquitatis exempla lecta fuere. Ergo duplici suos macerabit commodo, qui antiquiorum auctorum praecepto exemploque suos perorare docebit: iam enim, ubi opus fuerit, latine scribent, latine dicent, iam ubi uernacula scribendum dicendumue sit, eodem modo apte, commode, scienter & ornate eloquentur. Neque minus id curet doctor, ut humanitatis studia, ipsa docendi suauitate commendentur. Dolendum est maxime, ita sterilem esse hanc ingenuarum artium sementem; nec sua quadam inani natura, sed docendi vitio; ut, dum discat iuuentus coacta, audiat numquam quid ex his ad vitae usum, & ad communem humanae societatis utilitatem adferre possit. Conuertendum erat, o boni! quidquid in antiquis scriptoribus fructuosum, quidquid elegantius reperitur: ut sua proferant discipuli a veteribus istis dicta: iam, verbis atque sententiis commutatis, de eadem re: iam de opposita re, in eandem tamen sententiam, dicant. Quae si facta fuerint, non trepidare posthac futuros oratores videbimus, non haerere aquam publice dicturis: non sine sensu dici, non sine iusta verborum compage, non sine ornatu declamari. Bone DEUS! quem sibi fructum ex gymnasio cepisse credendus est tiro, qui neque arma satis novit, neque horum tractandorum ullam peritiam! Non est, quod ampla speremus, de hoc oratorum vulgo, quod, liceat ita dicere, nil, nisi suum hunc mundum novit, ea vero, quae ante se natum aut facta sunt inter homines aut acta, iuxta scit cum ignarissimis. Postremo tandem scholae magistrorum est, non praeceptis tantum, sed suo praecipue exemplo, humaniorum litterarum dignitati conservandae consulere. Non licet gloriose mentiri, omnes ad eandem regulam agere, quam sequendam tradunt aliis: sed quid audebit, qui praeventem non viderit doctorem? In ipsis scholasticis magistris non pauci fuere, qui graues querelas ore funderent, barbare loqui,

)

loqui, qui latina docerent, & nusquam fere magis, quam in scholis corrupti latini sermonis manere disciplinam. Jam tertium saeculum currit, ex quo rasa nobis capita, romani pontificatus asseclae istud tradiderant romanum eloquium, ut pro limpido fonte merum lutum diceres, paludem, sterquilinum. Tunc temporis obfusam bonis mentibus caliginem, & humilem maxime fuisse scholarum conditionem, quis mirabitur? Renascebantur litterae, & surgebat scholarum honos, ut doctorum nomina principibus essent longe carissima. Appello sacro sanctos mihi vestros cineres, Melanchthones, Camerarii, Chytraei, Caselii, Sturmii, Posselii, Brucae! sed quum longissime a casta horum facundia descitum sit, quis mirabitur, cadere scholarum honorem, & doctorum scholasticorum vilesce-
re nomina. Sed maius inde enascitur damnum, dum iuventus, quae imitationis ardore ad egregios aulus erigi poterat, desperet omnem conatum fructum.

Haec breuiter & summatim dicta, cui perpendere libitum fuerit, is nullo negotio intelliget, me in iis esse, qui de deteriore scholarum facie conquerantur. Deinde apparebit, litterarum, sicuti audiunt, humaniorum neglectum in maximo scholarum vitio poni. Tandem etiam si his suum pretium restituatur, non esse posse, quin prostratus rei scholasticae honos reflorescat. Ne vero sinistre a me dicta accipiantur, submoneo, nequaquam me istud velle, ut sapientiae disciplina, & quae plures scientiarum nomine veniunt, ex scholis proscrubantur: sed laborum scholasticorum caput & arcem in curatori linguarum cultura, & cum his coniunctis liberalibus artibus, per me poni. Is autem doctor, cui acetum est in pectore, his lectionibus perite insperget, quae iuueniles animos ad graviora praeparare possint. Nec singulas omnino horas linguarum studio dederim, in quo defatigatus magister facturus sit, ut stupeant auditores: sed quas extrusit nouitia quorundam curiositas, ut postliminio suum recuperent locum, aequum mihi videtur. Super erit temporis abunde, quo rationis scientia, quo singularis oratoria institutio, & quae primo loco dicenda erat, sanctissimae religionis doctrina exponatur. Haec praesertim de publicis lectionibus intelligi volo, in quibus necessario eousque progrediendum est, ut, qui non recte pronunciet, qui non sine sermonis vitio scribat latine, & qui non legendo antiquum scriptorem intelligat, in subselliis

repe-

ris, I
TUS,

reperiatur nemo. Quos ingenii felicitas protinus inuitat, & qui huius illiusue artis dulcedine trahuntur, habebunt, quod priuatim doceantur.

Sane si latini sermonis studium hac ratione ferueat, gaudebunt academiae, de novis hospitibus, quos, veluti non mutos, cum plausu in scenam producturi sint. Amabunt aduenas, de quibus non vana spes futura est, peruenturos ad solidam eruditionem, qui se eam peruenisse non somnient. Gaudebit sibi, post transactos disciplinae annos, quilibet, quum videat, sibi patere undique scientiae fontes. sibi esse, quo otium honeste & suauiter transigat, sibi superpetere, quo alios instruere queat. Ea ex litteratis plurimorum fors est, ut, studiorum cursum emensi, iuuentutis docendae industria, quærant victum, & honorifice ambiant fautores, per quos subleuati munus adire possint. Hem! quam misera horum est conditio, si ab artibus liberalibus minus iuncti, inhabiles ad docendum, neglecti desident, torpent, & tandem rebus litterariis desperatis, & ab his fugitivi, ad sordida delabuntur. Tam bonae frugis plenae institutioni non umquam deerit honos: namque & doctorum fide perspecta, & iuuenum ita institutorum praestantia, quis est, qui non perspiciat, quantum publicae salutis intersit, esse eiusmodi scholas? & quis est, qui non magni faciat eiusmodi reipublicae plantarium?

Inde est quod Generosi & Amplissimi huius Lycei Scholarum, quibus egregie nostra bonae mentis officina curae est, eum in finem conformare lectiones meditentur, ut iuxta graecam latina praesertim lingua studiosissime excolatur. Iubebunt, in legendis & intelligendis optimis quibusque latinis auctoribus, & voce & exemplo praeire rectorem: sic spes est, scholam nostram non utilitatis solum, sed dignitatis, sed verae laudis, capturam incrementa. Quam spem ut ratam esse velit benignissimus DEUS, & ut Amplissimi Patroni consiliis, docentium discentiumque conatibus larga adsit gratia, ex animo precamur. Caeterum, ne obliuiscamur, cuius causa haec qualiscunque scriptio facta fuit, solemnina oratoria indicimus ad futuros huius mensis dies XII & XIII, hora a meridie III futura. Pie nobis celebranda erat memoria:

Viri quondam Praenobilissimi & Amplissimi,

SAMUELIS PETERSENII:

Viri itidem Praenobilissimi, Prudentissimique,

)(2

JO-

JOANNIS GEORGII VELTHUSII:
nec non Matronae Spectatissimae
SCHMIDIAE viduae, natae Hesliae:

Qui, legata per testamentum pecunia, id voluerunt, ut primae clas-
sis aliquot alumni, orationibus habitis, tum erectioris mentis ederent
specimina, tum gratam beneficiorum memoriam testarentur. Hoc iu-
cundo officio defuncturis magno numero accessere discipuli suavisimi;
quippe quibus persuasum esset, quantum profit ad vitae futurae usus,
publice cum gratia loqui posse, & quantum conferat ad scholarum
laudem, si frequentius prodeant ex alumni oratores. Praeterea no-
uerant quam benigne mei anno superiore auditi sint: qua ex re
mihi spem faciebant, quam ipsi conceptam fouent, fore, ut eam-
dem Auditorum frequentiam, & eandem auditorii frequentissimi
gratiam & assensionem habituri sint. Quod ut fiat, meo, meorum-
que nomine, Patronos, Fautores & Amicos pro cuiusque perso-
na, demisse, officiose & amanter rogatos volo.

Ut Amatissimi Cives, & quae ex altero sexu nostra non sper-
nunt, oratorum seriem perspicere, & de singulis benigne iudicare
possint, germanice adscripsimus.



Verzeichniss der Redner/
von
der Solredenheit
in der
Gesellschaft.

Des Donnerstags
Lembke, Allers, Schlaf, Passow, Ruge, Tezlof und Denso,
halten eine Vorrede.

1. Joan Daniel Enghart, aus Wismar, von der Mittelstrasse in
Gesellschaftlichen Reden.
2. Gabriel Christoph Lembke, aus Wismar, von der adfectirten
Schulgelehrsamkeit,
3. Daniel Heinrich Thomas, aus Wismar, von der Schulwissen-
schaft, als dem Stoffe der Rede in Gesellschaften:
4. Christian Heinrich Pauli, aus Corzenhof in Mecklenburg, von
der Waschhaftigkeit.
5. Jacob Gotfried Kohlhasse, aus Wismar, vom Schwörer:
6. Paul Zacharias Westpahl, aus Gadebusch, von dem übertrie-
ben Höflichen:

X

8.

7. Carl Friedrich Pälke, aus Lübel, vom Zeitungsgeiste.
8. Joachim Matthias Friedrich Kruse, aus Wismar, von dem
Prahler:
9. Joan Ehrenfried Jacob Dahlmann, aus Stralsund, von
dem Glatterhaften:
10. Joan Wilhelm Schreiber, aus Büzow, von der altväteri-
schen Feierlichkeit:
11. Carl Dieterich Bentschneider, aus Prezier in Mecklenburg,
von dem in der Gesellschaft Scheinheiligen:
12. Joachim Heinrich Tangarz, aus Fürstenberg in Mecklenburg,
von den Schreibern.
13. Carl Ernst Vanselow, aus Stettin in Pommern, von den
Flisterern.
14. Joan Paul Lenz, aus Rostok, vom Zweifler:
15. Otto Heinrich Müller, aus Rostok, vom unzeitig Gefälligen:
16. Anton Grönig, aus Wismar, vom Widersprecher:
17. Friederich Georg Frahm, aus Mecklenburg in Mecklenburg,
von dem hochtrabenden im Ausdrucke.
18. Philip Otto Vanselow, aus Stettin, von dem Schnellpre-
chenden:
19. Helmut Friederich Collasius, von Russo in Mecklenburg, von
dem Unflätigen im Ausdrucke.
20. Gustav Joan Polchow, von Moissall aus Mecklenburg, von
dem Neugierigen:
21. Wilhelm Ernst Ludwig Passow, aus Woserin in Mecklen-
burg, und

22. Christian Detlof Heinrich Millies, aus Gross Tessin in Mecklenburg, erheben die Verdienste des Wohlthätigen Hrn. Petersen:

23. Friederich Fohl, aus Wismar, schließt mit Danke, und erbittet auf den morgenden Tag ein geneigtes Gehör:

Des Freitags

hält Eben dieser die Vorrede, und darauf spricht:

24. Christian Ludwig Hartwig von Borch, ein Mecklenburger von Adel, von den fehlerhaften Gebärden in der Gesellschaft.

25. Gottfried Dieterich von Faber, aus Schwerin, von der ächten Höflichkeit, französisch.

26. Joan Christoph Sponholz, aus Poel in Mecklenburg, von eben derselben, deutsch.

27. Joan Friedrich Lübke, aus Stenhagen in Mecklenburg, von der Bescheidenheit:

28. Carl David von Walsleben, auf Lüsow, von der Bescheidenheit der Gelehrten besonders:

29. Heinrich August Blumenthal, aus Wismar, von der Eitsamkeit:

30. Josua Von See, aus Dagdow in Mecklenburg, von dem äußerlichen Anstande:

31. Philip August Montguibert, aus Ebersdorf in Mecklenburg, von der Verschwiegenheit:

32. Joan Valentin Müller, aus Rostock, von eben dieser, in einem Beispieler.

33. Joan Joachim Schulz, aus Häven in Mecklenburg, von dem fröhlichen Mute,

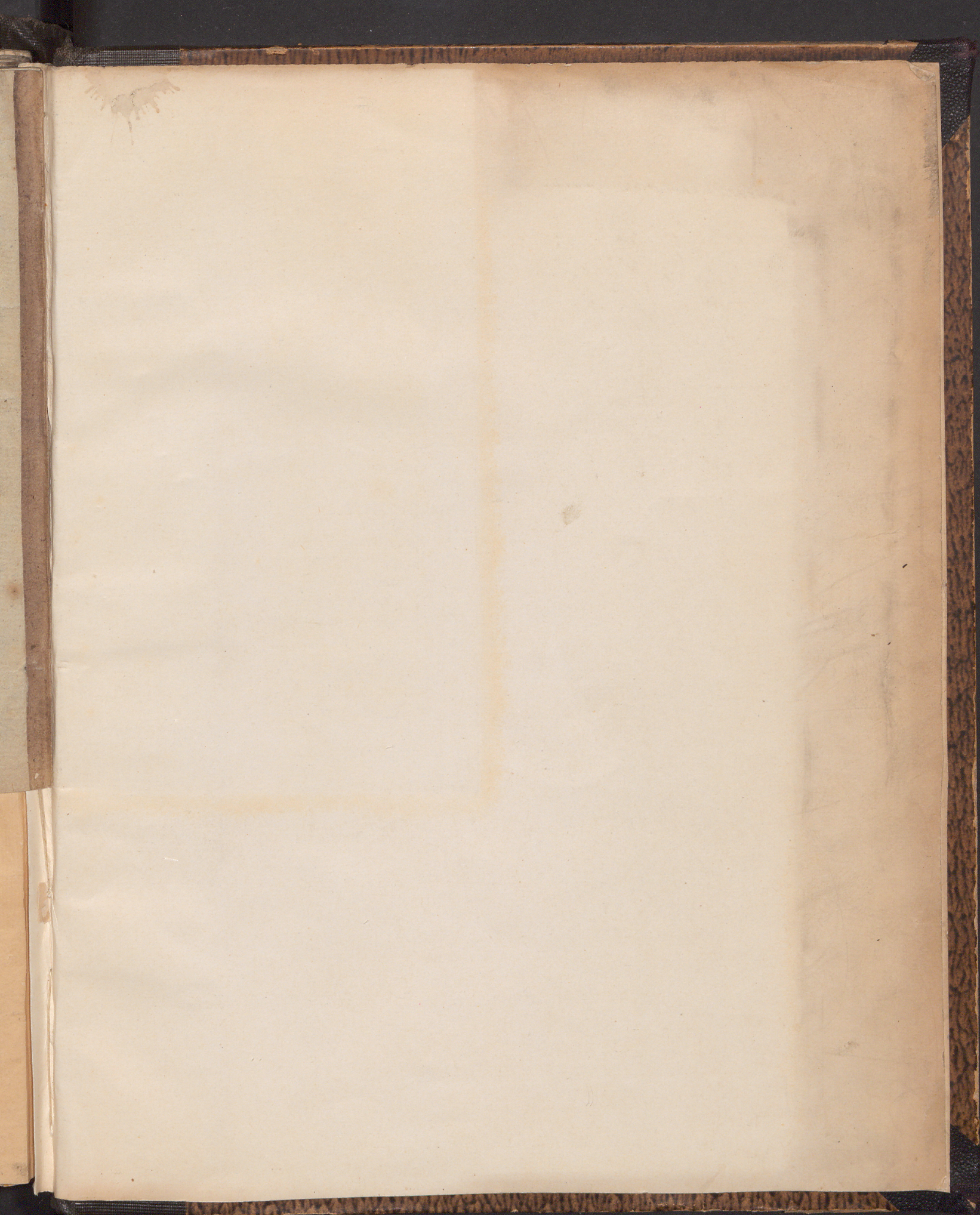
34. Christoph Friedrich Gröning, aus Wismar, von der Zufriedenheit der Seele:) (2 36.

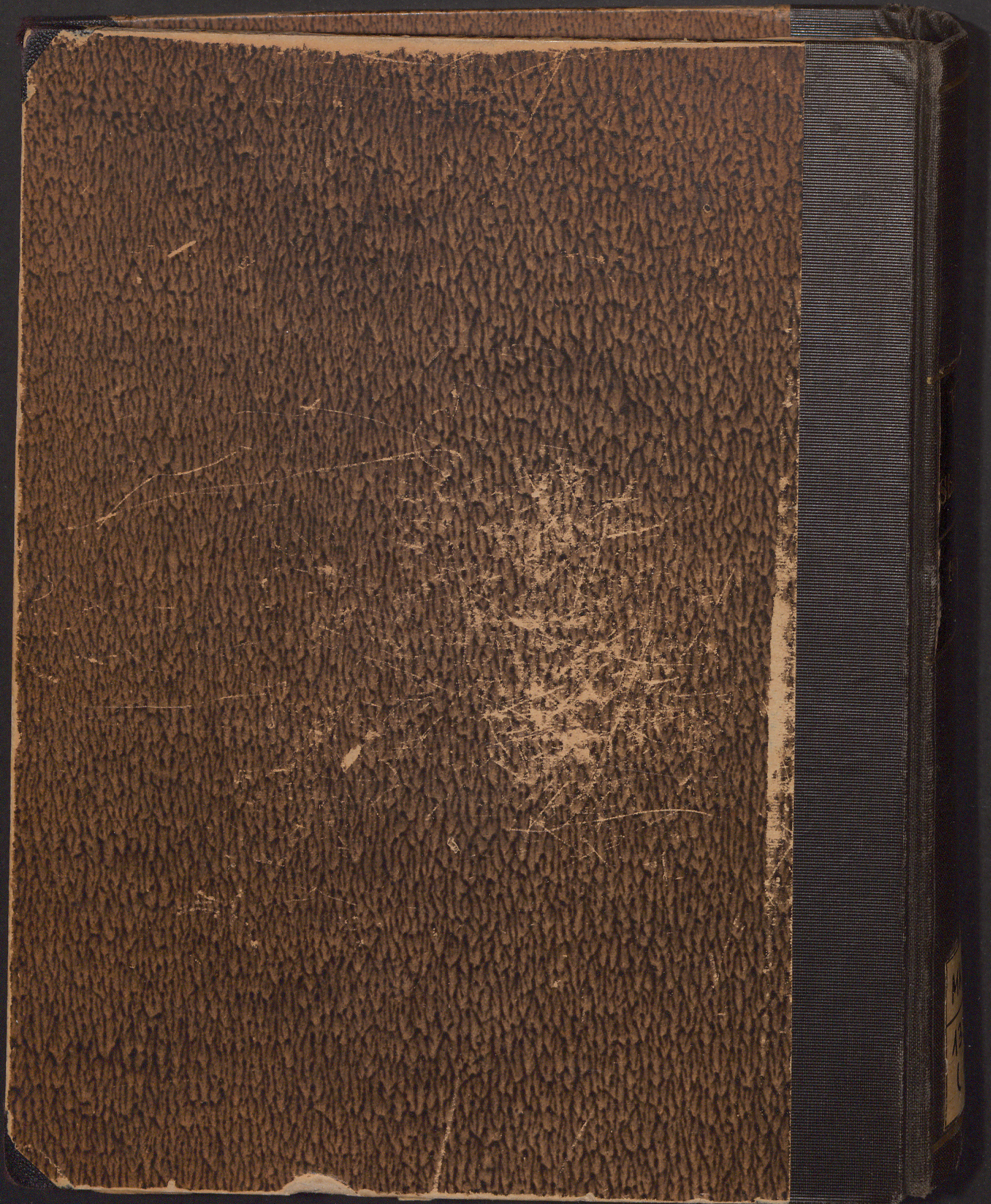
35. Friedrich Sigismund Vogt, aus Friedland in Mecklenburg,
von der Wahrheitliebe:
36. Joachim Wilhelm Denso, aus Stargard in Pommern, von
dem warhaften Ausdrucke:
37. Christian Heinrich Rose, aus Ruppin in der Mark,
38. Carl Christoph Schlaf, aus Schwerin in Mecklenburg, und
39. Hermann Heinrich Allers, aus Wismar, rühmen nach Ver-
mögen die wolfeelige Frau Schmieden:
40. Joachim Christoph Ruge, aus Wismar, und
41. Samuel Christoph Tezlof, aus Gingst auf Rügen, loben
den hochverdienten Velthusen.
42. Carl Friedrich Dahlmann, aus Stralsund, preiset Wismars
Guthätigkeit gegen Studirende.

Endlich schliessen Vogt, Lembke Westphal, und Lenz in einer Un-
terredung.

Geschrieben zu Wismar am 10. September 1754.







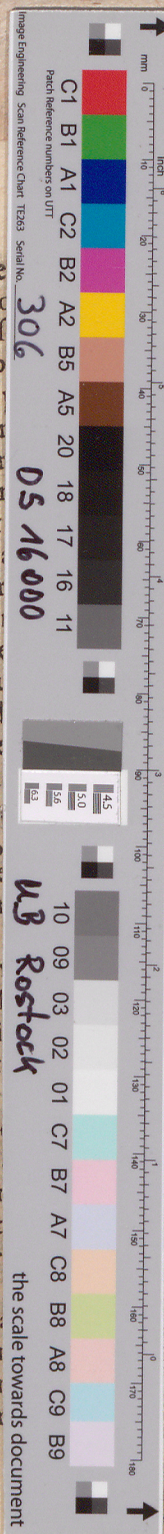
docendo facilitate
in causam non vo
institutione iam f
uentutem, quae p
labitur, quorum

Sed ne his tr
lo medicinam ci
certa studiorum
terest, ubinam &
Veniam dabunt
me, & quasi per
consilio feci, ut
prudenteribus re
qui scholarum fi
quo in loco, acad
licam, is enim fac
dit: neque unqu
cessitus. Qui i
tenus instituerat,
adolescens, quae
tur, uti iam per
sed non ludit in
monet, uti solem
cendorum calcul
cuique aequa di
dum linguarum t
cit, dumque car
dem solam mem
dicii aciem pati
discernere, & a
Quae fuerint vet
datio, quae mor
tione excerptit,
opere: atque ha
ris, ad recte ser
uenes, nec conter
cient scientiarum

adhibere norunt. Non plane heic
eorum iudicium, qui de suorum iam
nt: non immunem censeo ipsam iu
nunquam sensu abrepta, ad ea mente
eat.

remur diutius, satius duco, huic ma
ut, ubi teneris nostrorum annis de
prospectum sit, videant, quorum in
ne sibi optime consultum esse possit.
s, quando videbunt, strictim haec a
m capita percenteri; scilicet id eo
lacumque folia liber existant, & ut
xplanandi detur occasio. Is doctor,
mederi desiderat, ne dememerit,
itu, habenda sit schola. Ad rempub
nemo, nisi ex academia redux, acce
neri praepositur, qui sit e schola ar
ad altiora progressurum, quem hac
abit, ut in his subigatur praecipue
on sunt obuia, vel ita praesupponun
etera ne sui plane nesciant, cauet:
tereptas magis necessariis, sed ita ad
orem de via. Posthaec ita ponit dis
entis puerilis vires perpendit, ut sua

Dum antiquitatis aperit campum,
a, dum eleganter dictorum copiam fa
di commonstrat rationem, videt qui
tari videri: sed tantum abest, ut iu
e, ut potius, quauis occasione data,
centiora componere studiose doceat.
am sententiae, quae virtutis commen
ea, ad florum instar, ex auctorum lec
plicat, explicata summo commendat
via, qua, in ipsis elegantioribus litte
ad bene agendum itur. Hac ducti iu
nec noua temere mirabuntur, nec nes
ex qua omne rectum de iis pendet iu
di-



TUS,